

UKRAJINA A ČESKOSLOVENSKO MEZI HITLEREM A STALINEM

1928–1948

UKRAJINA A ČESKOSLOVENSKO MEZI HITLEREM A STALINEM (1928–1948)

1× 45 minut

Příloha: pracovní list

Anotace

Lekce umožní žákům pochopit strategické cíle nacistické expanze do střední a východní Evropy i Stalinovy plány na rozšíření vlivových sfér sovětského impéria. Prostřednictvím analýzy části odborného textu (Snyder, 2018) i dokumentárních filmů budou schopni rozlišit dynamiku realizace zahraničněpolitických koncepcí obou totalitních mocností i jejich vzájemné ovlivňování a střetávání. Budou schopni obě „kolonizační tendence“ směřované na území sovětské Ukrajiny a Československa porovnat a bezpečně se orientovat na časové ose událostí, které jsou s nimi spojeny.

Technicko-organizační rámec aktivit

Aktivity jsou zvolené a promyšlené tak, aby bylo možné lekci realizovat ve smíšené (česko-ukrajinské) nebo „jen“ ukrajinské třídě. Nutnou součástí výukového prostředí je připojení na internet pro každého ze žáků (event. pro skupinu žáků) a mobilní telefon (tablet, notebook) s připojením na internet, který využívá každý žák (event. skupina žáků). Užitečnou pomůckou je nejen internetová aplikace [🔗 learning app](#), ale zejména [🔗 Google translator](#). Pracovní skupiny jsou tvořené tak, aby v nich byli ukrajínští žáci s různou úrovní českého jazyka, případně smíšeně čeští a ukrajínští žáci.

Zvolené aktivity

- a) **skupinová práce s časovou osou (ve dvojici)** – učitel přinese do třídy cca desetimetrový provázek, roztáhne ho mezi lavicemi a vysvětlí žákům, že se jedná o časovou osu, na které si společně ukážou klíčové události českých (a slovenských) a ukrajinských dějin 20. století; rozdá každé dvojici prázdné lístečky a zadá úkol (formulovaný v češtině); dvojice zjistí odpovědi (datum) na jednu z otázek níže a lísteček s datem přiloží k časové ose (provázku nataženému mezi lavicemi); žáci mohou používat [↗ Google translator](#)
1. Kdy ses narodil?
 2. Kdy se narodil jeden z tvých rodičů?
 3. Kdy se narodil jeden z tvých prarodičů?
 4. Kdy se narodil váš učitel / vaše učitelka dějepisu?
 5. Kdy došlo k vyhlášení samostatné Ukrajiny po pádu sovětského impéria?
 6. Kdy došlo v Československu k sametové revoluci (pádu komunistického režimu)?
 7. Kdy definitivně odešla z území Československa ruská (dříve sovětská) okupační armáda?
 8. Kdy došlo k okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy?
 9. Kdy začala druhá světová válka v Evropě?
 10. Kdy skončila druhá světová válka v Evropě?
 11. Kdy došlo k připojení Krymu k Ukrajině?
 12. Kdy byla na Ukrajině otevřena první pobočka McDonald's?
 13. Kdy byla v Československu otevřena první pobočka McDonald's?
 14. Kdy došlo ke vstupu České republiky do NATO?
 15. Kdy došlo na Ukrajině k oranžové revoluci?
 16. Kdy došlo k okupaci Krymu ruskou armádou?

- b) **badatelská otázka** – učitel představí znění badatelské otázky (formulované v češtině, angličtině a ukrajinštině), ověří si, zda žáci otázce bezpečně rozumějí

Kdy a jak konkrétně území Ukrajiny a tehdejšího Československa mezi lety 1928 a 1948 ovlivnila sovětská a nacistická „kolonizace“?

- c) **individuální práce s klíčovými pojmy** – učitel zadá žákům úkol aplikací *learning app*, v níž mají spojit pojmy s jejich správnými definicemi (obojí je formulováno v češtině); žáci mohou používat *google translator*, následně si totéž vypracují také v pracovním listě, kde je v úvodu zdůrazněna badatelská otázka lekce

pojmy: kolonizace, provinční teritoria, pětiletka, centrální plánování, zestátněné zemědělství, velmoc, válečný cíl, německá okupace, Československo, sovětská Ukrajina, domobrana, kolonizační vlna, wehrmacht, SSSR, nacistické Německo, mnichovská dohoda, československé pohraničí (Sudety), okupace Československa nacisty, komunistický puč v Československu, vítězný únor, sovětské poradci v Československu, KSČ, Národní fronta

- d) **skupinová práce s textem ve dvojici** – žáci čtou ve dvojici níže uvedený text, pomocí kterého vyplňují první sloupeček tabulky z pracovního listu („Ukrajina“); odpovědi vztáhnou k badatelské otázce lekce

Kdy a jak konkrétně území Ukrajiny a tehdejšího Československa mezi lety 1928 a 1948 ovlivnila sovětská a nacistická „kolonizace“?

„J. V. Stalin chápal sovětský projekt jako kolonizaci vlastního území. Sovětský stát neměl žádná zámořská území, a musel proto využít vlastních provinčních teritorií.

V průběhu první pětiletky v letech 1928–1933 proto měla Ukrajina dodat svou hojnou úrodu sovětským centrálním plánovačům. Zestátněné zemědělství zabilo v SSSR vyhladověním tři až čtyři miliony lidí.

Adolf Hitler v Ukrajině viděl úrodné území, jež by proměnilo Německo ve velmoc. Ovládnout ukrajinskou černozeň bylo jeho válečným cílem. Německá okupace, zahájená v roce 1941, přinesla smrt více než tři milionů obyvatel sovětské Ukrajiny včetně asi 1,6 milionů Židů, které povraždili Němci a místní policisté a příslušníci domobrany.

V celkovém součtu přinesly dvě protichůdné kolonizační vlny téhož ukrajinského území smrt asi deseti milionu lidí.

Po porážce wehrmachtu v roce 1945 byly hranice sovětské Ukrajiny přesunuty na západ a obsáhly oblasti postoupené Polskem a drobná území získaná od Československa a Rumunska.“

Zdroj: Timothy SNYDER, Cesta k nesvobodě. Rusko, Evropa, Amerika, Praha 2018, s. 118–119.

Kdy a jak konkrétně území Ukrajiny a tehdejšího Československa mezi lety 1928 a 1948 ovlivnila sovětská a nacistická „kolonizace“?

období	Ukrajina	Československo
1928–1933		
1941–1944		
1939–1945		
1945–1948		

- e) **individuální práce s filmy** – učitel pustí žákům dva filmy, které se týkají sovětské a nacistické „kolonizace“ tehdejšího Československa; pomocí poznatků získaných z filmů žáci vyplní pravý sloupec tabulky („Československo“)

[↗_https://www.stream.cz/slavedny/den-kdy-doslo-ke-komunistickemu-prevratu-25-unor-151467](https://www.stream.cz/slavedny/den-kdy-doslo-ke-komunistickemu-prevratu-25-unor-151467)

[↗_https://www.stream.cz/slavedny/den-okupace-nacisty-15-brezen-150842](https://www.stream.cz/slavedny/den-okupace-nacisty-15-brezen-150842)

f) **závěrečná skupinová práce** – Žáci i učitel se v závěru vrací k časové ose (k provazu nataženému ve třídě); do skupin (po 2 až 3 žácích) rozdá učitel lístečky dvou různých barev (každé skupině jeden lísteček) – např. modré lístečky s událostmi / sériemi událostí z dějin Ukrajiny a červené lístečky, které se týkají Československa (všechny informace jsou v češtině); skupina pomocí internetu zjistí rok (roky), který se k jejich lístečku vztahuje, přistoupí k časové ose a přiloží ho chronologicky správně k provazu; všichni žáci se v závěru hodiny zvednou ze židlí, přistoupí k provazu a s pomocí učitele ověří správnost splnění úkolu

1. důsledky pětiletky (hladomor na Ukrajině)
2. mnichovská dohoda (obsazení pohraničí ČSR nacisty)
3. počátek okupace ČSR nacisty
4. počátek okupace sovětské části Ukrajiny nacisty
5. likvidace židovského obyvatelstva Ukrajiny
6. osvobození sovětské Ukrajiny Rudou armádou
7. osvobození většiny území Československa Rudou armádou od nacistů
8. připojení částí Československa, Polska a Rumunska k sovětské Ukrajině
9. československá KSČ vítězí v demokratických volbách a stává se jednou z vládnoucích stran
10. sovětsští poradci a agenti pomáhají KSČ v Československu posilovat politický vliv a likvidovat politické oponenty
11. komunistický puč v Československu (tzv. vítězný únor)

Ukrajina a Československo mezi Hitlerem a Stalinem (1928–1948)

Autor:
Mgr. David Venclík, Ph.D.

Vyrobil Národní pedagogický institut České republiky

2022

www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky

